

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ความมุ่งหมายของการวิจัยเพื่อศึกษาแนวความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยและนำมากำหนดเป็นรูปแบบการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย โดยใช้กรอบแนวคิดจากจุดมุ่งหมายของหลักสูตรปฐมวัยของกระทรวงศึกษาธิการ ประกอบด้วยการปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และจากการปลูกฝังให้รักวัฒนธรรมไทยตามลำดับขั้นการพัฒนาค่านิยมสำหรับเด็กปฐมวัยของ บลูม (Bloom, 1972, pp. 34-35) ได้แก่ ขั้นการรับรู้ ขั้นการตอบสนอง ขั้นการเห็นคุณค่า ขั้นการจัดระบบ และขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

กลุ่มผู้เชี่ยวชาญในการวิจัยนี้ ใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง ซึ่งได้รับการพิจารณาจากประธานที่ปรึกษา คณะกรรมการพิจารณาเค้าโครงวิทยานิพนธ์ จำนวนทั้งสิ้น 18 คน โดยผู้เชี่ยวชาญทั้งหมดนั้นเป็นผู้ที่มีบทบาทเกี่ยวข้องกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย ทั้งในด้านของผู้กำหนดนโยบาย การวางแผน การดำเนินการ กำหนดหลักสูตร นักการศึกษา นักจิตวิทยา กุมารแพทย์และผู้ปฏิบัติงานโดยตรงกับการจัดกิจกรรมเด็กปฐมวัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วยแบบสอบถาม 3 ฉบับ ดังนี้

1. แบบสอบถามปลายเปิด ที่เป็นข้อประเด็นคำถามเกี่ยวกับการจัดกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยจำนวน 10 ประเด็น ผู้วิจัยใช้แบบสอบถามนี้เป็นกรอบในการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญในลักษณะแบบกึ่งโครงสร้างในรอบที่ 1 จำนวน 8 คนและเขียนตอบลงในแบบสอบถามปลายเปิดที่ส่งให้จำนวน 10 คน

2. แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ ในรอบที่ 2 โดยมีเนื้อหาสาระครอบคลุมคำตอบของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 1 เกี่ยวกับกิจกรรมที่เด็กในวัยนี้จะกระทำเพื่อให้ได้รูปแบบของการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป แบบสอบถามในรอบนี้มีข้อกระทงคำถามจำนวนทั้งสิ้น 128 ข้อ

3. แบบสอบถามรอบที่ 3 เป็นแบบสอบถามความคิดเห็น มาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ เช่นเดียวกันแต่ได้เพิ่มการแสดงตำแหน่งข้อมูลของค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ของแต่ละข้อคำถามที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 แสดงตำแหน่งค่ามัธยฐานที่มีค่าตั้งแต่ 3.50 ขึ้นไป เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้ทราบความคิดเห็นของกลุ่มและแสดงค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญได้รับทราบความสอดคล้องกันของกลุ่ม

ผู้เชี่ยวชาญและในแบบสอบถามรอบที่ 3 นี้ ได้แสดงคำตอบของผู้เชี่ยวชาญแต่ละคนกำกับไว้ด้วย เพื่อเป็นการเปิดโอกาสให้ผู้เชี่ยวชาญได้คิดพิจารณา ทบทวนคำตอบของตนอีกครั้ง โดยการเปรียบเทียบคำตอบของตนกับคำตอบของกลุ่ม ซึ่งผู้เชี่ยวชาญอาจเปลี่ยนแปลงคำตอบหรือยืนยันคำตอบเดิมก็ได้ แต่ถ้าคำตอบเดิมของผู้เชี่ยวชาญอยู่นอกพิสัยระหว่างควอไทล์ ผู้วิจัยขอความอนุเคราะห์ผู้เชี่ยวชาญให้แสดงเหตุผลประกอบในข้อความนั้น ๆ ไว้ด้วย

ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการดังต่อไปนี้

1. ติดต่อผู้เชี่ยวชาญที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง โดยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อขอความร่วมมือในการให้ข้อมูล ด้วยการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถาม
2. พบผู้เชี่ยวชาญเพื่อขอสัมภาษณ์โดยแจ้งวัตถุประสงค์และรายละเอียดของการวิจัย
3. ชี้แจงผู้เชี่ยวชาญให้เห็นความสำคัญของการให้ข้อมูลที่มีต่องานวิจัยและการส่งแบบสอบถามในรอบที่ 2 และ 3 ในกรณีผู้เชี่ยวชาญไม่สามารถให้สัมภาษณ์ได้ ผู้วิจัยใช้วิธีให้ผู้เชี่ยวชาญตอบแบบสอบถามปลายเปิดในรอบที่ 1 แทน
4. นำคำตอบที่ได้จากการสัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามรอบที่ 1 มาทำการวิเคราะห์คำตอบเพื่อสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 2 โดยพยายามคงรูปภาษาสำนวนเดิม จำแนกเป็นข้อกระทงความ รวบรวมเนื้อความที่ใกล้เคียงกันไว้ในข้อเดียวกัน ได้เป็นแบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จากนั้นส่งทางไปรษณีย์ให้ผู้เชี่ยวชาญตอบเป็นรอบที่ 2 โดยสอดข้อติดดวงตราไปรษณียากรจำหน่ายของถึงผู้วิจัยและขอความร่วมมือให้ส่งกลับคืนภายในเวลาที่กำหนด
5. นำคำตอบจากแบบสอบถามในรอบที่ 2 มาวิเคราะห์หาค่าสถิติคือ ค่ามัธยฐาน รanges และค่าพิสัยระหว่างควอไทล์เป็นรายข้อ แล้วนำมาสร้างเป็นแบบสอบถามรอบที่ 3 ส่งไปยังผู้เชี่ยวชาญเพื่อตอบอีกรอบหนึ่ง
6. นำคำตอบจากแบบสอบถามรอบที่ 3 มาวิเคราะห์หาค่ามัธยฐานและค่าพิสัยระหว่างควอไทล์ เพื่อพิจารณาคำตอบที่ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมาสรุปเป็นผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลความคิดเห็นของกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้วยการวิจัยแบบเดลฟาย เรื่องรูปแบบการจัดกิจกรรมเพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยตามกรอบแนวคิดความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยประกอบด้วย

1. การปลูกฝังให้รักชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์และราชวงศ์
2. การปลูกฝังให้รักวัฒนธรรมไทย ได้แก่ ภาษาไทย ประเพณีไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายไทย ดนตรีไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น

การปลูกฝังค่านิยมโดยวิธีการพัฒนาค่านิยมเด็กปฐมวัยของ บลูม (Bloom, 1972, pp. 34-35) ได้แก่

1. ขั้นการรับรู้
2. ขั้นการตอบสนอง
3. ขั้นการเห็นคุณค่า
4. ขั้นการจัดระบบ
5. ขั้นการพัฒนาลักษณะนิสัย

ผลการวิจัยปรากฏว่า ในแต่ละขั้นของการพัฒนาค่านิยม กลุ่มผู้เชี่ยวชาญได้นำเสนอ กิจกรรมที่ควรปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย สรุปผลเป็นรูปแบบการจัดกิจกรรม มีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. การปลูกฝังให้รักชาติ

ขั้นการรับรู้

- 1.1 ให้เด็กมีความภาคภูมิใจที่เกิดมาในแผ่นดินไทยโดยใช้กิจกรรมการดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับประเทศไทย การร้องเพลงปลุกใจ การร้องเพลงชาติ การเคารพชาติ
- 1.2 สนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องของบุคคลที่ทำชื่อเสียงให้ประเทศไทย
- 1.3 ให้เด็กรู้จักสัญลักษณ์ของประเทศ เช่น เพลงชาติไทย ธงชาติไทย
- 1.4 ให้เด็กรู้จักรูปร่างลักษณะ สีและความหมายของแต่ละสีในธงชาติไทย
- 1.5 ให้เด็กรู้ความเป็นมาของชาติ โดยการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์
- 1.6 พาเด็กไปทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์หรือสถานที่ ๆ แสดงผลงานของบรรพบุรุษที่รักษาชาติไว้

1.7 นำพฤติกรรมนิสัยของคนไทยในปัจจุบันมายกตัวอย่างให้เด็กทราบ เช่น คนไทยไม่นิยมใช้ของไทย ไม่รู้จักการอดทนรอคอย

ขั้นการตอบสนอง

- 1.8 ฝึกให้เด็กยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติไทย
- 1.9 ฝึกให้เด็กร้องเพลงชาติไทยให้ถูกต้อง
- 1.10 ช่วยผู้ใหญ่ติดธงชาติที่โรงเรียนหรือที่บ้านในโอกาสวันสำคัญต่าง ๆ
- 1.11 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องชาติไทยในโอกาสต่าง ๆ

ชั้นการเห็นคุณค่า

1.12 เล่านิทานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวีรชนไทย

1.13 ท่องคำคล้องจองสั้น ๆ เช่น เมืองไทยเรานี้แสนดีหนักหนา , ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว

1.14 ให้เด็กบำเพ็ญตนให้เป็นประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาด

1.15 เปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมตามธรรมชาติของประเทศไทยกับประเทศอื่น ๆ ให้เด็กฟัง เช่น ประเทศที่มีทะเลทราย

ชั้นการจัดระบบ

1.16 การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ในการเคารพธงชาติที่เด็กเห็นและปฏิบัติตาม

1.17 สนทนาเกี่ยวกับเนื้อเพลงชาติ

1.18 ให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียนจนเป็นนิสัย

ชั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

1.19 การยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติ

2. การปลูกฝังให้รักศาสนา

ชั้นการรับรู้

2.1 สอนให้เด็กรู้จักวัด โบสถ์และมัสยิดโดยการดูวิดีโอทัศน์หรือพาไปทัศนศึกษา

2.2 จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศทางศาสนา เช่น โรงเรียนมีพระพุทธรูป มีโต๊ะหมู่บูชาให้เด็กเห็น

2.3 นิมนต์พระ เชิญบาทหลวง หรือ โต๊ะอิหม่าม มาตรงเรียนในโอกาสอันควร

2.4 ให้เด็กได้รู้จักสัญลักษณ์ของศาสนา

ชั้นการตอบสนอง

2.5 จัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เช่น วันเข้าพรรษา วันออกพรรษา วันคริสต์มาส ฯลฯ

2.6 ฝึกให้เด็กสำรวจตนเมื่ออยู่ต่อหน้าพระหรือนักบวชในศาสนาของตน

2.7 ฝึกให้เด็กรู้จักการแสดงความเคารพที่ถูกต้องตามหลักศาสนาของตน เช่น การไหว้ การกราบ

2.8 ให้เด็กฟังนิทานชาดกหรือนิทานที่เกี่ยวกับเรื่องของศาสนาที่ตนนับถือ

2.9 ฝึกให้เด็กนั่งสมาธิและบอกถึงประโยชน์ของการนั่งสมาธิ

2.10 ฝึกให้เด็กร้องเพลงธรรมะสั้น ๆ

ชั้นการเห็นคุณค่า

2.11 ให้เด็กสวดมนต์ในระหว่างเข้าแถวตอนเช้าและก่อนนอนเป็นประจำทุกวัน

2.12 เปรียบเทียบคนที่ทำความดีกับความชั่วให้เด็กเห็นอย่างชัดเจนเป็นรูปธรรม เช่น เด็กที่ทำความกตัญญูต่อพ่อแม่กับเด็กที่ทำร้ายพ่อแม่

2.13 ให้เด็กรู้ว่าการเชื่อฟังคำสั่งสอนของศาสนาจะเกิดผลดีต่อตนเอง เช่น ได้รับคำชมเชยเมื่อทำความดี

ชั้นการจัดระบบ

2.14 ให้เด็กปฏิบัติตามคำสั่งสอนของศาสนา และยึดมั่นในคำสั่งสอนของศาสนา โดยการทำตามผู้ใหญ่

2.15 ฝึกให้เด็กแยกพฤติกรรมที่ควรทำกับไม่ควรทำ เช่น พุดไม่ดีแล้วไม่มีเพื่อนกับการพุดดีแล้วมีเพื่อนมาก

ชั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

2.16 ให้เด็กสวดมนต์โดยไม่ต้องสั่งให้ทำและทำเป็นประจำทุกวัน

2.17 เด็กแสดงความเคารพสัญลักษณ์ของศาสนา

2.18 เด็กสามารถสวดมนต์ได้ถูกต้อง

3. การปลูกฝังให้รักพระมหากษัตริย์และราชวงศ์

ชั้นการรับรู้

3.1 จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้เด็กเกิดความรักในองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ เช่น การมีพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ในห้องเรียน

3.2 ดูวิดีโอเกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ รวมทั้งข่าวประจำพระราชสำนัก

3.3 ทำสมุดภาพพระมหากษัตริย์และราชวงศ์

3.4 ฟังเพลงสรรเสริญพระบารมีและสนทนาเกี่ยวกับเพลง

ชั้นการตอบสนอง

3.5 ฝึกให้เด็กแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชา

3.6 ร่วมกิจกรรมในวันเฉลิมพระชนมพรรษา เช่น การประดับธงชาติไว้หน้าบ้าน การจัดนิทรรศการ

ชั้นการเห็นคุณค่า

3.7 ฝึกร้องเพลงที่เกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ เช่น เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชา

3.8 ทศนศึกษาโครงการในพระราชดำรินท้องถื่น

3.9 ให้เด็กเห็นความสำคัญของพระมหากษัตริย์ โดยการยกตัวอย่างประกอบภาพ การที่พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกคน เช่น ทรงพระราชทานสิ่งของช่วยเหลือประชาชนเมื่อเกิดภัยพิบัติ

ขั้นการจัดระบบ

3.10 เล่าเรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ได้และแสดงพฤติกรรมได้อย่างเหมาะสมเมื่อกล่าวถึง

3.11 เด็กบอกเหตุผลที่ตนเองรักพระมหากษัตริย์และราชวงศ์

ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

3.12 ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมี

3.13 แสดงความเคารพเมื่อเดินผ่านพระบรมฉายาลักษณ์หรือพระบรมสาทิสลักษณ์

3.14 แสดงความเคารพพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ได้ทั้งต่อหน้าและลับหลัง

3.15 นำพระบรมราชาโขวาทหรือพระราชดำรัสมาปฏิบัติ เช่น ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์

4. การปลูกฝังให้รักภาษาไทย

ขั้นการรับรู้

4.1 ฝึกทักษะภาษาไทยโดยการเล่านิทาน เล่นเกม และ ร้องเพลง

4.2 ให้เด็กท่องคำคล้องจองง่าย ๆ

4.3 ให้เด็กรู้จักตัวอักษรไทย โดยใช้กิจกรรม เช่น การจับคู่ภาพ – ตัวอักษร

ขั้นการตอบสนอง

4.4 ฝึกพูด – ฟัง คำสุภาพ และการทักทาย

4.5 ฝึกมารยาทในการพูดและการฟังที่ดี

4.6 ฝึกการใช้ภาษาไทยในชีวิตประจำวันและการใช้คำที่เหมาะสม

ขั้นการเห็นคุณค่า

4.7 ให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง เช่น การพูดสุภาพทำให้มีเพื่อนมาก การพูดสื่อสารให้เข้าใจ

ขั้นการจัดระบบ

4.8 เด็กแยกตัวอักษรไทยกับตัวอักษรภาษาอื่นได้

4.9 ให้เด็กที่มีชื่อเล่นภาษาอื่นได้ทดลองตั้งชื่อตนเองเป็นภาษาไทย

ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

4.10 ฝึกให้เด็กไม่พูดคำหยาบ

4.11 ฝึกการพูดภาษาไทยให้ถูกต้อง

5. การปลูกฝังให้รักประเพณีไทย

ขั้นการรับรู้

5.1 เล่าเรื่องหรือนิทานเกี่ยวกับความสำคัญของประเพณีไทยให้เด็กฟัง เช่น ประเพณีวันลอยกระทงว่าเราลอยเพื่ออะไร

5.2 ดูภาพเกี่ยวกับกิจกรรมในวันประเพณีไทยต่าง ๆ จากวีดิทัศน์ รูปภาพ ฯลฯ

5.3 ร้องเพลงที่เกี่ยวกับประเพณีไทย เช่น เพลงลอยกระทง เพลงวันสงกรานต์

ขั้นการตอบสนอง

5.4 จัดสถานการณ์จำลองงานวันประเพณีไทยให้เด็กเข้าร่วม

5.5 สร้างสรรค์งานศิลปะเกี่ยวกับประเพณีไทย เช่น หล่อเทียนจำนำพรรษา

ประติษฐ์กระทง

ขั้นการเห็นคุณค่า

5.6 บอกวิธีการอนุรักษ์ประเพณีไทย

ขั้นการจัดระบบ

5.7 ปฏิบัติตนตามกรอบของประเพณีไทยได้ เช่น การเล่นน้ำสงกรานต์

ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

5.8 เข้าร่วมประเพณีได้อย่างเหมาะสม

6. การปลูกฝังให้รักมารยาทไทย

ขั้นการรับรู้

6.1 เล่าเรื่องหรือนิทานเกี่ยวกับมารยาทไทยให้เด็กฟังและใช้ภาพประกอบการเล่า

6.2 ให้ดูภาพมารยาทไทย เช่น มารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการไหว้ มารยาทในการเดิน – ยืน – นั่ง ฯลฯ

ขั้นการตอบสนอง

6.3 ฝึกการแสดงความเคารพให้ถูกต้องและสวยงาม

6.4 ฝึกมารยาทในการรับประทานอาหาร มารยาทในการสนทนา

6.5 ให้ผลัดกันเป็นผู้นำในการแสดงมารยาทหน้าชั้นเรียน

6.6 ให้พ่อแม่เป็นแบบอย่างในการฝึกมารยาท

ขั้นการเห็นคุณค่า

6.7 ให้เกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้มีมารยาทดีและชมเชยเมื่อเด็กปฏิบัติได้ถูกต้องและสวยงาม

ขั้นการจัดระบบ

6.8 เด็กแสดงออกถึงมารยาทไทยได้อย่างงดงามเหมาะสม

6.9 กำหนดข้อตกลงของโรงเรียนในการปฏิบัติมารยาทไทย เช่น ไม่พูดคำหยาบคาย , ไม่ส่งเสียงดังในห้องเรียน

ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

6.10 สังเกตการมีมารยาทที่ดีของเด็ก

7. การปลูกฝังให้รักอาหารไทย

ขั้นการรับรู้

7.1 สนทนาเรื่องราวของอาหารไทยพร้อมแสดงภาพให้เด็กดู

7.2 ให้เด็กชิมรสชาติอาหารไทย – ขนมไทยแล้วบอก ความรู้สึก ชอบ – ไม่ชอบ

ขั้นการตอบสนอง

7.3 ให้ทำอาหารไทยง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อน

7.4 เด็กแสดงการใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารไทย

ขั้นการเห็นคุณค่า

7.5 บอกประโยชน์และจุดเด่นของอาหารไทยได้

7.6 เปรียบเทียบผลดีของการใช้อุปกรณ์ในการรับประทานอาหารไทยกับอาหารของชาติอื่น เช่น การใช้ช้อนของไทยกับการใช้ตะเกียบของจีน

ขั้นการจัดระบบ

7.7 จัดกิจกรรมสนับสนุนให้เด็กรับประทานอาหารไทยโดยการจัดงานวันอาหารไทย วันอาหารสะอาด

7.8 ให้เด็กบอกชื่ออาหารไทยที่ชอบ

ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

7.9 จัดกิจกรรมให้เด็กร่วมรับประทานอาหารไทยทุกสัปดาห์

7.10 ให้เด็กรับประทานขนมไทยเป็นประจำ

8. การปลูกฝังให้รักการแต่งกายไทย

ขั้นการรับรู้

8.1 เล่าเรื่องการแต่งกายของคนไทยให้เด็กฟังโดยการยกตัวอย่างประกอบภาพ หรือแสดงเครื่องแต่งกายไทยของจริง

ชั้นการตอบสนอง

8.2 จัดนิทรรศการโดยให้เด็กช่วยกันหาภาพการแต่งกายของคนไทยมาจัดแสดง

ชั้นการเห็นคุณค่า

8.3 ให้มีกิจกรรมการแต่งกายด้วยผ้าไทยสัปดาห์ละ 1 วัน

ชั้นการจัดระบบ

8.4 เด็กชอบการแต่งกายแบบไทยด้วยการสังเกตของครู

8.5 เด็กเปรียบเทียบการแต่งกายที่สุภาพกับไม่สุภาพ

ชั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

8.6 เด็กแต่งกายสุภาพและแต่งโดยความต้องการของตนเอง

9. การปลูกฝังให้รักดนตรีไทย

ชั้นการรับรู้

9.1 ให้เด็กเห็นเครื่องดนตรีไทย

9.2 ให้เด็กฟังเพลงไทย เพลงกล่อมเด็กจากเทปหรือบรรเลงสด

9.3 ให้เด็กฟังเพลงแล้วจำแนกได้ว่าเพลงใดเป็นเพลงจากเครื่องดนตรีไทย

ชั้นการตอบสนอง

9.4 เด็กทดลองเล่นเครื่องดนตรีไทยชนิดง่าย เช่น กรับ ฉิ่ง ขลุ่ย ฯลฯ

ชั้นการเห็นคุณค่า

9.5 ฝึกการเคลื่อนไหวตามจังหวะดนตรีไทย

ชั้นการจัดระบบ

9.6 ให้เด็กเล่าความรู้สึกที่ได้ยินเสียงดนตรีไทย

ชั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

9.7 ให้เด็กฟังดนตรีไทยทุกวัน

10. การปลูกฝังให้รักภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชั้นการรับรู้

10.1 ให้ดูภาพเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

10.2 ครูและเด็กช่วยกันเล่าเรื่องความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น

ชั้นการตอบสนอง

10.3 เชิญวิทยากรมาสอนวิธีการผลิตภูมิปัญญาท้องถิ่น

10.4 เด็กได้ทดลองปฏิบัติ

10.5 พาเด็กไปทัศนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน

ชั้นการเห็นคุณค่า

10.6 จัดนิทรรศการเกี่ยวกับสิ่งของและผลิตผลภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กเห็นและ
เกิดความภาคภูมิใจ

ชั้นการจัดระบบ

10.7 เปรียบเทียบผลิตผลของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับผลิตผลที่ผลิตโดยโรงงาน
อุตสาหกรรมให้เด็กเห็น

10.8 เด็กสามารถแนะนำให้ผู้ปกครองช่วยอุดหนุนสินค้าที่ผลิตจากภูมิปัญญา
ท้องถิ่น

10.9 สนับสนุนให้เด็กมีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างผลิตผลในท้องถิ่นของตนเอง
ชั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย

10.10 เด็กใช้สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น

อภิปรายผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องรูปแบบการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัย ใช้วิธีการวิจัยแบบเดลฟาย ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการวิจัยในอนาคต (Futures Research) การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาแนวความคิดของผู้เชี่ยวชาญเพื่อกำหนดรูปแบบกิจกรรมการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กปฐมวัยและเพื่อให้การอภิปรายผลมีความถูกต้องชัดเจน ตรงประเด็นและน่าเชื่อถือ ผู้วิจัยได้นำความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญในรอบที่ 3 ซึ่งเป็นรอบสุดท้ายมาเป็นหลักในการอภิปรายโดยอ้างอิงข้อมูลประกอบยืนยันผลที่ได้จากการวิจัย เพื่อให้มีความน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. การปลูกฝังให้รักชาติ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดกิจกรรมในแต่ละชั้นการพัฒนาค่านิยมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

1.1 ชั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมที่มีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องฝึกให้เด็กมากที่สุด ได้แก่ ให้เด็กมีความภาคภูมิใจที่เกิดมาในแผ่นดินไทยโดยใช้กิจกรรมการดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับประเทศไทย การร้องเพลงปลุกใจ การร้องเพลงชาติ การเคารพธงชาติ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ควรปลูกฝังเข้าสู่จิตใจของเด็กตั้งแต่วัยเด็กเพื่อให้เด็กซึมซับ รับรู้ถึงเรื่องที่เกี่ยวข้องกับตนในเรื่องของเชื้อชาติและแผ่นดินถิ่นเกิด เกิดความรัก ผูกพันและหวงแหนแผ่นดินเกิดของพ่อแม่ พี่น้องและตนเอง เกิดเจตคติที่ดี เกิดค่านิยมที่พึงประสงค์ต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

ต่อไป ซึ่งเป็นไปตามทฤษฎีความคาดหวังของ เลวิน (Lewin, 1935 อ้างถึงใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2533) อธิบายว่า พฤติกรรมเป็นผลพวงมาจากตัวบุคคลและสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับที่ ฟิชเบิน และแอจเซน (Fishbein & Ajzen, 1975 อ้างถึงใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2533) กล่าวว่า การกระทำของบุคคล (Action Tendency) ขึ้นอยู่กับแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ (Motive to Actives Success) และ พินัส หันนาคินท์ (2520, หน้า 6) ยังได้กล่าวไว้ว่า ค่านิยมเป็นผลจากการสร้างขึ้นมาจากประสบการณ์แห่งชีวิต การสร้างความสำนึกที่จะปฏิบัติตามค่านิยมที่พึงประสงค์ เด็กควรจะได้รับการศึกษาฝึกฝนกิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่พึงประสงค์

นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กอีกคือ การสนทนากับเด็กเกี่ยวกับเรื่องของบุคคลที่ทำชื่อเสียงให้ประเทศไทย ให้เด็กรู้จักสัญลักษณ์ของประเทศไทย เช่น เพลงชาติไทย ธงชาติไทย ให้เด็กรู้จักรูปร่างลักษณะ สีและความหมายของแต่ละสีในธงชาติ และควรพาเด็กไปทัศนศึกษาพิพิธภัณฑ์หรือที่แสดงผลงานของบรรพบุรุษที่รักษาชาติไว้ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวนี้มีความสำคัญและจำเป็นในระดับต้น ๆ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมเหล่านี้เหมาะสมกับวัยของเด็กที่จะเรียนรู้ เนื่องจากเด็กปฐมวัยมีพัฒนาการไปตามลำดับขั้นตอนและเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องตั้งแต่แรกเกิดจนตลอดชีวิต โดยอาศัยสิ่งแวดล้อมและประสบการณ์ ซึ่งตรงกับแนวคิดของ มาสซิเลีย (Massoglia, 1977, p. 119) กล่าวว่า พัฒนาการจะเกิดขึ้น เด็กจะประสบความสำเร็จและมีวุฒิภาวะที่สามารถอธิบายได้ เมื่อพลังที่ได้มาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกตัวเด็กอันได้แก่ ประสบการณ์มาเชื่อมโยงกับพลังภายในคือวุฒิภาวะ พัฒนาการจะเกิดขึ้นทีละขั้นเป็นไปตามแนวคิดของ บลูม (Bloom, 1972) กล่าวว่า เด็กจะเกิดพัฒนาการลักษณะนิสัยใด ๆ ได้ เด็กจะต้องมีโอกาสได้รับรู้ ได้เห็น ในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นอีกว่า การให้เด็กรู้ความเป็นมาของชาติ โดยการเล่าเรื่องประวัติศาสตร์และการนำพฤติกรรมนิสัยของคนไทยในปัจจุบันมายกตัวอย่างให้เด็กเห็น จึงยังเป็นสิ่งจำเป็นที่ควรนำมาใช้จัดกิจกรรมให้เด็ก

1.2 ขั้นการตอบสนอง ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอให้ฝึกเด็กให้ยืนตรงเมื่อได้ยินเพลงชาติเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะการฝึกให้เด็กตอบสนองต่อสิ่งที่ได้กรับรู้ เกิดความสนใจ ฟังพอใจ ในสิ่งนั้นและมีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งที่ได้กรับรู้ ความความสนใจนั้นก็จะได้รับการพัฒนาต่อไปซึ่งเป็นไปตามที่ บลูม (Bloom, 1972) ได้กล่าวว่า ในการสอนจำเป็นจะต้องพยายามให้เด็กมีโอกาสได้ตอบสนองต่อสิ่งที่เด็กเกิดความรู้สึกพอใจจะช่วยให้เด็กนั้นมีพัฒนาความสนใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ ทวีป อภิสิทธิ์ (2526) และ สุริยรัตน์ ไทยโพธิ์ศรี (2531 อ้างถึงใน เสาวภาคย์ ขำรักษา, 2538, หน้า 2) กล่าวว่า สิ่งสำคัญที่มีส่วนในการช่วยพัฒนาความเป็นพลเมืองที่ประการหนึ่งก็คือการปลูกฝังค่านิยมที่ดีและถูกต้อง เพราะค่านิยมเป็นเครื่องบ่งชี้บอกลักษณะความประพฤติของคนในสังคม การปลูกฝังและพัฒนา

ค่านิยมอันดีงามให้แก่คนในชาติจึงจำเป็นต้องกระทำอย่างรีบด่วนต่อเนื่องไป นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังได้เสนออีกว่า การฝึกให้เด็กร้องเพลงชาติไทยให้ถูกต้อง การฝึกให้เด็กช่วยผู้ใหญ่ติดธงชาติที่โรงเรียนหรือที่บ้านในโอกาสวันสำคัญต่างๆ การจัดนิทรรศการเกี่ยวกับเรื่องของชาติไทยในโอกาสต่าง ๆ ก็เป็นกิจกรรมที่สำคัญสมควรปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยได้เป็นอย่างดี

1.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การที่จะปลูกฝังให้เด็กเกิดค่านิยมจนกระทั่งเห็นคุณค่าของค่านิยมนั้น ๆ เด็กจะต้องมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งนั้น เกิดความพึงพอใจในสิ่งนั้น เด็กก็จะเริ่มเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้นกิจกรรมที่ผู้เชี่ยวชาญเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดก็คือ การเล่านิทานเกี่ยวกับประวัติศาสตร์และวีรชนไทย เนื่องจากเด็กเล็ก ๆ มีนิสัยชอบพูด ชอบคุย การท่องคำคล้องจองสั้น ๆ จึงเป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ผู้เชี่ยวชาญแสดงความคิดเห็นว่าการปลูกฝังเป็นอันดับต้น ๆ ซึ่งเป็นไปตามที่กรมวิชาการได้สรุปพัฒนาการของเด็ก 3 ขวบไว้ว่าเด็กวัยนี้มีความสามารถในการสนทนาตอบโต้ เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้น ๆ ได้ สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ ร้องเพลง ท่องกลอน รู้จักใช้คำถาม สร้างผลงานตามความคิดของตน (กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 32-35) ดังนั้นถ้าครูจัดกิจกรรมได้ตอบสนองพัฒนาการของเด็ก เด็กก็จะเกิดการเรียนรู้ ขณะเดียวกันค่านิยมก็จะเกิดตาม ทั้งนี้เพราะค่านิยมจะเกิดขึ้นได้จากการเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับที่ ชม ภาควุมิ (2525, หน้า 49) กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทั้งในสังคม ครอบครัวและสถานศึกษา และในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความเห็นว่า การให้เด็กบำเพ็ญประโยชน์ต่อชุมชน เช่น ช่วยกันรักษาความสะอาด เป็นอีกกิจกรรมหนึ่งที่ควรฝึกให้เด็กกระทำ ฝึกให้เด็กเห็นคุณค่าของประเทศด้วยการเปรียบเทียบสิ่งแวดล้อมของประเทศไทยเรากับประเทศอื่น ๆ ให้เด็กฟัง เช่น ประเทศไทยมีธรรมชาติที่สวยงาม รมรื่น ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว ในขณะที่ประเทศมีทะเลทราย ซึ่งมีความร้อนมาก มีภูเขาไปที่อาจจะเปิดได้ทุกเวลา เป็นต้น

1.4 ขั้นการจัดระบบ ในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การเป็นแบบอย่างที่ดีของผู้ใหญ่ในการเคารพธงชาติที่เด็กเห็นและปฏิบัติตามเป็นกิจกรรมสำคัญที่ควรจัดให้เด็กเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะการเกิดค่านิยมจะเกิดจากการเรียนรู้เป็นไปตามประสบการณ์ของบุคคลและได้มาจากการเรียนรู้ในครอบครัวโรงเรียนและสังคม ซึ่งตรงกับความเห็นของ แมนน (Mann, 1966, p. 114 อ้างถึงใน สุนทรียา แสงสรณ์, 2529, หน้า 17) กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้ที่มีพื้นฐานมาจากการเลียนแบบของเด็กที่มีต่อบิดามารดาและบุคคลสำคัญสำหรับเด็ก นอกจากนี้ผู้เชี่ยวชาญยังมีความเห็นว่า การให้เด็กปฏิบัติตามข้อตกลงของโรงเรียนเป็นอีกกิจกรรมที่ควรจัดให้เด็กเพราะกิจกรรมนี้เด็กจะต้องปฏิบัติในชีวิตประจำวัน จะช่วยทำให้เด็กจัดระบบชีวิตของตนได้ อันจะเป็นพื้นฐานนำไปสู่การมีชีวิตอย่างสงบสุขในวันข้างหน้า ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ

รติชน พริยสธ (2543, คำนำ) กล่าวว่า เด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณธรรม ความรับผิดชอบ ต่อหน้าที่ มีระเบียบ มีความเชื่อมั่นในตนเอง มีความคิดที่ดีงามและเป็นผู้คำนึงถึงส่วนรวม ทำประโยชน์ให้กับส่วนรวม ซึ่งต้องได้รับการปลูกฝังมาตั้งแต่ปฐมวัย

1.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นว่า การให้เด็ก ยืนตรงเมื่อได้ยินเสียงเพลงชาติไทยทุกครั้ง เป็นลักษณะนิสัยที่ดีงามสมควรจะต้องได้รับการฝึก ทั้งนี้เพราะคุณสมบัตินี้จะเกิดและติดตัวเด็กไปจนตลอดชีวิต เด็กจะมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งเกิดจากการทำสิ่งอันดีงาม จะได้รับคำชมเชย ชื่นชมจากผู้ใหญ่หรือผู้ที่พบเห็น เกิดเป็นค่านิยม ซึ่งเป็นไปตามที่ บันลือ พฤกษ์วัน (2534, หน้า 15) กล่าวว่า ค่านิยมคือสิ่งที่บุคคลในสังคมต่างเห็นว่าเป็นสิ่งมีค่า ควรยึดถือปฏิบัติเพื่อให้เกิดการยกย่อง เชิดชูว่าดี ก้าวหน้า มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต

2. การปลูกฝังให้รักศาสนา ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดกิจกรรมในแต่ละขั้นการพัฒนาค่านิยมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

2.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กเป็นอันดับแรกคือ การสอนให้เด็กรู้จักวัด โบสถ์และมัสยิด ด้วยการดูวีดิทัศน์หรือพาไปทัศนศึกษา ทั้งนี้เพราะเด็กปฐมวัยเริ่มเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ รอบตัว มีความสนใจอยากรู้อยากเห็น การเปิดโอกาสให้เด็กได้เห็น ได้สัมผัส และคุ้นเคยกับสภาพแวดล้อมของสถานที่จึงเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด เพราะเด็กจะเกิดการรับรู้ได้ทันทีจากการที่ได้เห็น ซึ่งเป็นไปตามที่ อีริกสัน (Erikson, 1950) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของเด็กวัยนี้ว่าเป็นวัยที่กำลังเรียนรู้และให้ความสำคัญกับสิ่งแวดล้อมรอบตัวเด็กที่แปลกใหม่ที่นาตื่นเต้นสำหรับเด็ก ซึ่งสอดคล้องกับ แอทคินสัน (Aatkinson et al., 1990, p. 70 อ้างถึงใน กุลยา ตันติผลาชีวะ, 2542, หน้า 6) ที่กล่าวถึง ความสำคัญของสิ่งแวดล้อมโดยเฉพาะสิ่งแวดล้อมภายนอก ได้แก่ ชุมชนที่เด็กอาศัยอยู่มีอิทธิพลต่อเด็กมาก ถ้าเด็กได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ได้เห็นสถานที่ต่าง ๆ โดยเฉพาะสถานที่ ๆ เกี่ยวข้องกับศาสนาที่ตนนับถือ เด็กจะรู้สึกถึงความปลอดภัยและส่งผลต่อการพัฒนาการและการเจริญเติบโตของเด็กได้

2.2 ขั้นการตอบสนอง ในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดว่า การจัดกิจกรรมวันสำคัญทางศาสนา เป็นสิ่งที่ควรจัดเพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักศาสนาให้เด็กปฐมวัยเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เพราะการที่เราปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยเกิดค่านิยมมีความรักต่อศาสนาของตนนั้น ผู้สอนควรจัดกิจกรรมให้เด็กมีส่วนร่วมในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับศาสนานั้น เช่น ไปวัดทำบุญในเทศกาลเข้าพรรษาหรือร่วมงานในวันคริสต์มาส ซึ่งถ้าเด็กได้กระทำกิจกรรมนั้นบ่อย ๆ เด็กจะเกิดความซาบซึ้ง ศรัทธาและเลื่อมใสในศาสนาของตน ซึ่งเป็นไปตามที่สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2528) ได้เสนอแนวทางในการปลูกฝังและสร้างเสริม

ค่านิยมไว้ว่า การฝึกและปฏิบัติ ฝึกฝน กิจกรรมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับค่านิยมที่พึงประสงค์ เป็นกลวิธีหนึ่งที่ใช้ได้ผล

2.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กมากที่สุด คือ การให้เด็กสวดมนต์ในระหว่างเช้าแถวตอนเช้าและก่อนนอนเป็นประจำทุกวัน ทั้งนี้เป็นเพราะ กิจกรรม การสวดมนต์เป็นกิจกรรมที่เด็กสามารถทำได้ง่ายและสามารถทำได้ระหว่างอยู่ที่โรงเรียน และที่บ้าน รวมทั้งการสวดมนต์ทุกวันเป็นประจำจะทำให้เด็กซึมซับและเกิดความรู้สึกที่ดีต่อบทสวดมนต์นั้น จนถึงเกิดความรู้สึกมีความสุขที่ได้สวดมนต์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ บลูม (Bloom, 1972) กล่าวว่า ถ้าเด็กมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งใดแล้ว ได้รับผลเป็นที่พอใจ เด็กก็จะเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น ดังนั้นถ้าเราสามารถจัดประสบการณ์หรือกิจกรรมต่าง ๆ ให้เด็กได้รับประโยชน์จากการปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรม ที่ต้องการก็จะช่วยให้เด็กเห็นคุณค่าของการปฏิบัติ

2.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การให้เด็กปฏิบัติตามคำสอนของศาสนาและยึดมั่นในคำสอนของศาสนาโดยการทำตามผู้ใหญ่ เป็นกิจกรรมที่ดีที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะกระบวนการปลูกฝังค่านิยมที่ดี คือ การถ่ายทอดทางสังคม เด็กจะซึมซับคุณค่าของคำสอนทางศาสนาจากรูปแบบต่าง ๆ ของผู้ใหญ่มาเป็นของตนและจะนำไปปฏิบัติหรือนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้ต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ สยามพร เค-ไพบูลย์ (2544, หน้า 70) กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้มาตั้งแต่เยาว์วัย ครอบครัว พ่อแม่ ผู้ใหญ่เป็นบุคคลที่จะช่วยปลูกฝังค่านิยมให้เด็ก เด็กจะมีค่านิยมที่สัมพันธ์กับค่านิยมของพ่อแม่และผู้ใหญ่

2.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การให้เด็กสวดมนต์โดยไม่ต้องสั่งให้ทำเป็นประจำทุกวันจะทำให้เด็กพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยได้มากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะการสวดมนต์ทุกวันอย่างสม่ำเสมอจะทำให้เด็กสามารถปฏิบัติตามคุณธรรม จริยธรรมนั้น ๆ ได้ทุกวัน ซึ่งตรงกับความเห็นของ สุนน อมรวิวัฒน์ (2535) กล่าวว่า การสอนอย่างเดียวไม่เพียงพอจำเป็นต้องมีการฝึกฝนอย่างต่อเนื่อง

3. การปลูกฝังให้รักพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดกิจกรรมในแต่ละขั้นของการพัฒนาค่านิยมสำหรับเด็กปฐมวัย ดังนี้

3.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดว่า การจัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศให้เด็กเกิดความรักในองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ เช่น การมีพระบรมฉายาลักษณ์ไว้ในห้องเรียน การดูวีดิทัศน์เกี่ยวกับพระราชกรณียกิจ การฟังเพลงสรรเสริญพระบารมี เป็นกิจกรรมที่ดีและเหมาะสมกับวัยของเด็กที่จะซึมซับค่านิยมของความรักในองค์พระมหากษัตริย์และราชวงศ์ ได้เป็นอย่างดี ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมเหล่านี้เป็นกิจกรรมที่มีความเกี่ยวข้องกับเด็กโดยตรง เด็กได้ปฏิบัติและเรียนรู้ได้ด้วยตนเองจากการได้เห็น ได้ดู ได้ฟัง

มิใช่การบอกกล่าวเพียงอย่างเดียว ซึ่งตรงกับ เลวิน (Lewin, 1935 อ้างถึงใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2533, หน้า 8-14) กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์เป็นผลมาจากสภาพแวดล้อมและ ไรคิช (Rokeach, 1973 อ้างถึงใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2533, หน้า 8-14) ได้สนับสนุน อีกว่า ค่านิยมจากวิธีปฏิบัติก่อให้เกิดพฤติกรรมอื่น ๆ เช่น แรงจูงใจ ทักษะคติ ก่อกำเนิดเป็น ความรัก ความเคารพนับถือ

3.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การฝึกให้เด็กแสดงความเคารพพระบรมฉายาลักษณ์ พระบรมสาทิสลักษณ์ เพลงสรรเสริญพระบารมี เพลงสดุดีมหาราชาและการเข้าร่วมกิจกรรมในวันเฉลิมพระชนมพรรษา มีความสำคัญเป็นอย่างมากที่ควรฝึกให้เด็กได้กระทำอย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่อง ทั้งนี้เป็นเพราะค่านิยมจะเกิดจากการเรียนรู้และปฏิบัติ ซึ่งตรงกับ ชม ภาควุมิ (2525) กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ การเรียนรู้ที่เกิดขึ้นในทั้งในสังคม ครอบครัว สถานศึกษาและเป็นไปตามราธส์ (Raths, 1972, อ้างถึงใน อำไพ สุจริตกุล, 2530, หน้า 65) ได้เสนอแนวคิดไว้ประการหนึ่งว่า ค่านิยมที่แท้จริงต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้นปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ ไม่ใช่ปฏิบัติเพียงครั้งคราวและบุคคลนั้นยึดถือปฏิบัติไม่ใช่เพียงแค่พูดหรือยอมรับอย่างเดียว

3.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุดว่า การให้เด็กเห็นความสำคัญของพระมหากษัตริย์และราชวงศ์ โดยการยกตัวอย่างประกอบภาพการที่พระองค์ทรงเป็นศูนย์รวมจิตใจของคนไทยทุกคน เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมสำหรับฝึกให้เด็กปฐมวัยเพื่อปลูกฝังค่านิยมความรักพระมหากษัตริย์และราชวงศ์เพราะกิจกรรมนี้จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกคล้อยตามคำพูดของครู จากการได้เห็นภาพประกอบ ซึ่งความเห็นคล้อยตามนี้เกิดจากความรู้สึกยอมรับ ซึ่งตรงกับที่ พันธ์ นันทาคินทร์ (2520) ได้กล่าวถึง การเกิดค่านิยมในแต่ละบุคคลว่า ค่านิยมเกิดจากประสบการณ์ของแต่ละคนที่ได้มาจากการวินิจฉัยแล้วด้วยตนเอง

3.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมที่ให้แก่เด็กได้เล่าเรื่องเกี่ยวกับพระมหากษัตริย์ แสดงพฤติกรรมทำความเคารพได้อย่างเหมาะสมเมื่อกล่าวถึงพระองค์และบอกเหตุผลที่ตนเองรักพระมหากษัตริย์ได้ เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมมาก เพราะกิจกรรมนี้เกิดจากความนึกคิดของเด็กเอง เด็กได้แสดงออกซึ่งความคิด ความรู้สึก อย่างเปิดเผยและมีความสุข เมื่อได้แสดงความสามารถและนำเสนอความคิดของตนเองให้ผู้อื่นได้ฟัง เป็นไปตามที่ สถาบันราชภัฏยะเชิงเทรา (2538, หน้า 65) ได้กล่าวถึง ความสำคัญของการสร้างค่านิยมไว้ข้อหนึ่งว่า ค่านิยมใช้เป็นฐานสำหรับกระบวนการให้เหตุผลต่อความนึกคิดและการกระทำของมนุษย์ ช่วยธำรงรักษาไว้ซึ่งศักดิ์ศรีของแต่ละบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของ อีระพร อุวรรณโณ (2533, หน้า 402) ที่กล่าวว่า ค่านิยมเป็นมาตรฐานในการตัดสินตนเอง นำบุคคลให้มี

จุดยืนในเรื่องที่ตนสนใจ

3.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่าการฝึกให้เด็กยืนตรงทุกครั้ง เมื่อได้ยินเพลงสรรเสริญพระบารมีและการฝึกให้เด็กได้ปฏิบัติตามพระบรมราโชวาทหรือพระราชดำรัสในเรื่องการปลูกฝังคุณธรรมต่าง ๆ เช่น ความอดทน ความประหยัด ความซื่อสัตย์ มีความเหมาะสมเป็นอันดับแรก ทั้งนี้เป็นเพราะการที่เด็กแสดงพฤติกรรมความเป็นคนมีคุณธรรมจนเป็นนิสัยจะช่วยให้เด็กดำเนินชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข เด็กจะเกิดความรู้สึกเลื่อมใส ยกย่องและเทิดทูนในองค์ผู้นำคุณธรรมมาสู่ตน เกิดความรู้สึกละเห็นคุณค่าของการปฏิบัติตามคุณธรรมต่าง ๆ ซึ่งเป็นไปตามคำกล่าวของพระราชวรมุณี (2538 อ้างถึงใน นุภา บุตรรักษา, 2541) ที่กล่าวไว้ว่า ทฤษฎีค่านิยมว่าด้วยคุณค่าแท้ คุณค่าเทียม คุณค่าแท้ หมายถึง ประโยชน์ของสิ่งของทั้งหลายในแง่ที่สนองความต้องการของชีวิตหรือที่มนุษย์แก้ปัญหาตนเองเพื่อความดี ความงาม เพื่อประโยชน์สุขของตนเองและผู้อื่น

4. การปลูกฝังให้รักวัฒนธรรมไทย ประกอบไปด้วย การรักภาษาไทย ประเพณีไทย มารยาทไทย อาหารไทย การแต่งกายไทย ดนตรีไทยและภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดกิจกรรมในแต่ละขั้นการพัฒนาจำแนกตามเนื้อหา ดังนี้

4.1 การปลูกฝังให้รักภาษาไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวคิดกิจกรรมในแต่ละขั้นของการพัฒนา ดังนี้

4.1.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กเป็นอันดับแรก คือ ฝึกพูด ฟังคำสุภาพและการทักทาย ฝึกมารยาทในการพูดและการฟังที่ดี ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมเหล่านี้เด็กชอบและฝึกได้ง่าย เนื่องจากเด็กอยู่ในวัยที่กำลังเจริญงอกงามทางภาษา ซึ่งตรงกับที่กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 32) ได้ระบุว่า พัฒนาการทางภาษาของเด็กในช่วงวัย 3 ปีขึ้นไป เด็กสามารถเล่าเรื่องราวต่าง ๆ ได้ ใช้คำได้ถูกต้อง ท่องคำคล้องจองได้ ชอบฟังนิทาน ดังนั้นการใช้กิจกรรมการพูดและการฟัง จึงทำได้ดีที่สุดในเด็กวัยนี้

4.1.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดให้จัดกิจกรรม ให้เด็กท่องคำคล้องจองง่าย ๆ ทั้งนี้เพราะเด็กในวัยนี้สนุกสนานกับการได้พูดและฟังคำกลอนง่าย ๆ สามารถจดจำได้รวดเร็ว ซึ่งเป็นไปตามหลักการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กที่ แบนด์ดูรา (Bandura, 1977, pp. 16-22) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กมีกระบวนการที่เกี่ยวข้องกันนั่นคือ กระบวนการจดจำ ซึ่งเป็นกระบวนการที่สำคัญของมนุษย์ จะสามารถเก็บสะสมไว้ได้ การจดจำนี้อาจจำในรูปแบบในภาพหรือภาษา

4.1.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กมากที่สุดคือ การให้เด็กเห็นประโยชน์ของการใช้ภาษาไทยที่ถูกต้อง การพูดสุภาพ การพูดสื่อสารให้เข้าใจ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้ให้ประโยชน์ต่อตัวเด็กโดยตรง การพูดจาสุภาพทำให้มีคนรัก มีเพื่อนมาก การพูดสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจความต้องการของตนเอง เด็กจะได้รับการตอบสนองที่ตนพึงพอใจ เด็กก็จะเกิดความสุขและเห็นคุณค่าของสิ่งที่ตนปฏิบัติ เห็นคุณค่าของผลที่จะเกิดตามมา ซึ่งเป็นไปตามที่ เพ็ญแข ประจวบจันทน์ และอ้อมเดือน สดมณี (2530, หน้า 14) กล่าวว่า การที่บุคคลมีค่านิยมในเรื่องหนึ่งเรื่องใดนั้น แสดงถึงความรู้สึก ความพอใจ ทศนคติและความต้องการที่บุคคลมีต่อเรื่องนั้นและพร้อมที่จะแสดงออกเพื่อสนองต่อค่านิยมนั้น

4.1.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมให้เด็กแยกตัวอักษรไทยกับตัวอักษรภาษาอื่นและให้เด็กที่มีชื่อเล่นภาษาอื่นได้ทดลองตั้งชื่อตนเองเป็นภาษาไทย ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้ช่วยให้เด็กได้ฝึกการจำแนกตัวอักษรภาษาไทยออกจากภาษาอื่นได้ เด็กได้เห็นความแตกต่างของภาษาของตนกับภาษาอื่น เกิดความรู้สึกภาคภูมิใจ รักและเห็นเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ มีค่านิยมที่ดี ซึ่งตรงกับที่ บันลือ พุกกะวัน (2534, หน้า 157) กล่าวว่า ค่านิยมคือสิ่งที่บุคคลในสังคมต่างเห็นว่าเป็นสิ่งมีค่า ควรยึดถือปฏิบัติ รักษาไว้ เพื่อให้เกิดการยกย่องเชิดชู มีคุณค่าต่อการดำรงชีวิต

4.1.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กเป็นอันดับแรกคือ ฝึกเด็กไม่พูดคำหยาบคาย ซึ่งกิจกรรมนี้จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องฝึกเด็กโดยเฉพาะในเด็กเล็ก เพราะถ้าเด็กติดพูดคำหยาบคายจนเป็นลักษณะนิสัยแล้วยากต่อการแก้ไขจนถึงขั้นเกิดเป็นค่านิยมในทางลบซึ่งไม่เป็นผลดีต่อสังคม เกิดปัญหาต้องแก้ไขอย่างต่อเนื่องต่อไป ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ ยิ่งยง เรืองทอง (2542, หน้า 149) กล่าวไว้ว่า ค่านิยมในสังคมโดยทั่วไปทั้งดีและไม่ดี แล้วแต่ทัศนคติของแต่ละคนตามโอกาส หากสิ่งใดที่เราเห็นว่าดีมีประโยชน์ต่อตัวเราและสังคม เราก็ควรปฏิบัติเพื่อความสงบสุข ความเจริญก้าวหน้าและเสริมสร้างสังคมให้ดีขึ้น หากสิ่งใดที่เห็นว่าไม่ดีเป็นสิ่งที่จะนำความเสื่อมเสียหรือหายนะมาสู่ตัวเราและสังคมก็ควรหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติ

4.2 การปลูกฝังให้รักประเพณีไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญได้เสนอแนวคิดกิจกรรมในแต่ละขั้นของการพัฒนา ดังนี้

4.2.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กในขั้นนี้เป็นอันดับแรกคือ การให้เด็กได้ดูภาพ ดุริยทัศน์และร้องเพลงที่เกี่ยวข้องกับประเพณีต่าง ๆ เช่น ลอยกระทง สงกรานต์ เนื่องจากกิจกรรมนี้เหมาะสมกับวัยของเด็ก เด็กได้สนุกสนานกับการดูภาพ ดุริยทัศน์ ได้ร้องเพลง เกิดอารมณ์สุนทรีย์ไปตามภาพและบทเพลง

ได้แสดงความรู้สึกตามอารมณ์และได้แสดงออกตามอารมณ์นั้น ซึ่งตรงกับหลักการของขั้นการพัฒนาค่านิยมของเด็กที่ บลูม (Bloom, 1972) กล่าวว่า การที่เด็กจะเกิดพัฒนาการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยใด ๆ ได้ เด็กจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และใส่ใจในสิ่งนั้น ๆ ก่อน ดังนั้นถ้าเราต้องการพัฒนาคุณธรรมหรือค่านิยมใด ๆ ให้แก่เด็ก เราจึงต้องจัดกิจกรรมที่เร้าใจเพื่อช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้

4.2.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญเสนอว่า การจัดกิจกรรมจำลองสถานการณ์งานประเพณีไทยให้เด็กเข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นการปลูกฝังค่านิยมให้เด็กได้มากที่สุด在这一 ทั้งนี้ เป็นเพราะการจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยจะต้องเป็นกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้เด็กได้เข้าร่วม ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ ด้วยตัวของเด็กและให้เป็นไปตามความเหมาะสมของวัย ซึ่งตรงกับที่ วรนาท รักสกุลไทย (2531, หน้า 35) กล่าวว่า การจัดกิจกรรมให้เด็กปฐมวัยควรเป็นกิจกรรมที่เด็กได้รับประสบการณ์ตรง เปิดโอกาสให้เด็กได้อยู่ร่วมกัน ได้ฝึกทักษะต่าง ๆ อย่างเหมาะสมกับวัย ซึ่งถ้าเด็กได้รับความพอใจกับกิจกรรมที่ครูจัดให้ เด็กก็จะเกิดการตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีการให้ค่านิยมของ ดิวอี้ (John Dewey, n.d. อ้างถึงใน ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2533, หน้า 8 -14) ที่ให้แนวคิดว่า ค่านิยมเกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่จะปรับตัวให้เข้ากับความต้องการโดยคำนึงถึงคุณค่าที่ตอบสนองความต้องการได้อย่างเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามสถานการณ์

4.2.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมที่จัดให้เด็กได้คือ การให้เด็กบอกวิธีการอนุรักษ์ประเพณีไทย ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมการพูด บอก เป็นกิจกรรมที่กระตุ้นความคิดของเด็กให้ออกมาเป็นรูปธรรม เด็กจะแสดงศักยภาพของตนเองออกมาให้เป็นที่ประจักษ์ เด็กได้แสดงความรู้สึกยอมรับในคุณค่าของสิ่งนั้น ๆ ได้อย่างเปิดเผยซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ ซีมอน (Simon, 1972 อ้างถึงใน อำไพ สุจริตกุล, 2530, หน้า 60-65) กล่าวว่า ค่านิยมที่แท้จะต้องเป็นค่านิยมที่บุคคลนั้นยอมรับอย่างเปิดเผย ยินดีจะยอมรับและบอกกล่าวสนับสนุนสิ่งนั้น

4.2.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญเสนอกิจกรรมให้เด็กปฏิบัติตนตามกรอบของประเพณีไทยได้ เช่น การเล่นน้ำสงกรานต์ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ใช้ประเพณีไทยเป็นตัวกระตุ้นให้เด็กปฏิบัติให้อยู่ในขอบเขตของสังคมโดยมีสังคมเป็นตัวกำหนดว่าสิ่งไหนดี สิ่งไหนไม่ดี ถ้าตีหมายถึงอยู่ในขอบเขตที่สังคมพึงพอใจ ไม่ก่อให้เกิดปัญหากับบุคคลอื่น ๆ ในสังคม แต่ถ้าไม่ตีบุคคลอื่น ๆ ต้องได้รับความเดือดร้อน สังคมก็ไม่สงบสุข ซึ่งเป็นไปตามที่ สาโรช บัวศรี (2525, หน้า 8) ได้กล่าวถึงความหมายของค่านิยมไว้ว่า หมายถึง สภาพหรือการกระทำบางอย่างที่เราเชื่อหรือนิยามว่าควรยึดถือ หรือยึดมั่นหรือว่าเราควรกระทำหรือปฏิบัติเพื่อให้บรรลุถึงความมุ่งหมายของสังคม

4.2.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กคือ การให้เข้าร่วมประเพณีได้อย่างเหมาะสม ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้เป็น กิจกรรมที่เด็กสนใจใฝ่รู้เนื่องจากเด็กวัยนี้เป็นวัยที่อยากรู้ อยากรู้อยากเห็น ซึ่งเป็นไปตามสัญชาตญาณ ของมนุษย์ทั้งนี้เป็นไปตามความเห็นของ ฟรอยด์ (Freud, 1916) ที่ได้ย้ำถึงความสำคัญของเด็ก ปฐมวัยว่าเป็นวัยที่สำคัญที่สุดของชีวิต เขาเชื่อว่าวัยนี้เป็นรากฐานของการพัฒนาด้านบุคลิกภาพ ซึ่งบุคลิกภาพของมนุษย์ประกอบไปด้วย 3 ส่วน คือ อิด (Id) อีโก (Ego) และซูเปอร์อีโก (Super Ego) ซึ่งความหมายของ อิด คือ ความอยาก เป็นระบบที่ติดตัวมนุษย์มาแต่เกิดหน้าที่ หลักคือการใช้พลังงานทางจิตไปในการตอบสนองความต้องการตามสัญชาตญาณ อิดทำงาน ตามหลักการแสวงหาความสุข ดังนั้นถ้าเด็กได้เข้าร่วมประเพณีได้อย่างเหมาะสมจึงเป็นการตอบ สอนต่ออิดของตนเอง เด็กก็จะมีความสุข เกิดทัศนคติที่ดีต่อกิจกรรมและสังคม ซึ่งเป็นการฝัง รากลึกของค่านิยมลงไปในตัวเด็ก

4.3 การปลูกฝังให้รักมารยาทไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิด กิจกรรมตามลำดับขั้นการพัฒนา ดังนี้

4.3.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ควร จัดมากที่สุดคือ การให้เด็กได้ดูภาพมารยาทไทย เช่น การรับประทานอาหาร การไหว้ การเดิน ยืนและนั่ง ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่ทำให้เด็กเพลิดเพลินจากการได้เห็นภาพ ได้ฟัง คำพูดสนทนากับตนเองเกี่ยวกับเรื่องราวในภาพ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างครู นักเรียน ในบรรยากาศ ที่อบอุ่น ซึ่งเป็นไปตามแนวการจัดประสบการณ์ของ กระทรวงศึกษาธิการ (2546, หน้า 40-41) ที่ระบุว่า แนวการจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยมีดังนี้ จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์ กับสื่อ กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้อสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่น และเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือ ซึ่งสอดคล้องกับลำดับขั้นการปลูกฝังค่านิยมของ บลูม (Bloom, 1972) ที่ระบุว่า เด็กจะเกิดพัฒนาการลักษณะนิสัยใด ๆ เด็กจะต้องมีโอกาสได้รับรู้และ สนใจในค่านิยมนั้น ๆ

4.3.2 ขั้นการตอบสนอง ในขั้นนี้ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดที่สอดคล้องกันมากที่สุดคือ การจัดกิจกรรมที่ฝึกการแสดงความรักให้ถูกต้องและสวยงามรวมถึงการฝึกมารยาทใน การรับประทานอาหาร มารยาทในการสนทนา ทั้งนี้เพราะกิจกรรมดังกล่าวนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กได้ ปฏิบัติด้วยตนเอง เกิดประสบการณ์ตรง เนื่องจากเด็กในวัยนี้ยังไม่สามารถเข้าใจได้เองแต่การให้ เด็กประพฤติ ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ เด็กก็จะได้รับการฝึกฝน จนสามารถตอบสนองต่อสิ่งนั้น ๆ ได้เกิดเป็นค่านิยมในทางที่พึงประสงค์ เด็กจะเกิดความรู้สึกพึงพอใจ ซึ่งเป็นไปตามที่ กระทรวง ศึกษาธิการ (2546, หน้า 41-42) ได้กำหนดการจัดกิจกรรมต่าง ๆ สำหรับเด็กปฐมวัยต้องว่าจัดใน

ลักษณะบูรณาการ ให้เด็กได้ทำกิจกรรมต่าง ๆ เหมาะสมกับพัฒนาการและวุฒิภาวะของเด็กโดยอาศัยการจัดกิจกรรมในแต่ละวัน โดยเน้นการพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีนิสัยที่ดี แสดงออกได้อย่างเหมาะสม

4.3.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจในการเป็นผู้มีมารยาทดีและได้รับการชมเชยเมื่อปฏิบัติได้อย่างถูกต้องสวยงามเป็นกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็ก ทั้งนี้เนื่องจากเด็กในวัยนี้มีระดับขั้นการพัฒนาความมีเหตุผลเชิงจริยธรรม อยู่ในระดับขั้นแสวงหาความพึงพอใจ เลือกทำหรือไม่ทำ การกระทำที่ดีหรือถูกต้องเหมาะสมนั้นจะถูกกำหนดขึ้นจากความต้องการของตนเองและความต้องการของบุคคลอื่น ๆ เป็นหลัก โดยเด็กจะแสวงหารางวัล หรือคำชมเชย เป็นสิ่งแลกเปลี่ยนก่อให้เกิดความพึงใจแก่ตนเอง ซึ่งตรงกับที่ ราธส์ (Raths, 1966) กล่าวว่า ผู้ใหญ่สามารถช่วยให้เด็กมีพัฒนาการด้านค่านิยมได้โดยผู้ใหญ่ควรสนับสนุนให้เด็กเห็นคุณค่าและภาคภูมิใจในสิ่งที่ตนได้กระทำ เน้นให้เด็กมีความมั่นใจว่าตนเองว่าได้คิดดีแล้ว ถูกต้องแล้ว

4.3.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมให้เด็กแสดงออกถึงมารยาทได้อย่างงดงามเหมาะสมและการกำหนดข้อตกลงของโรงเรียนในการปฏิบัติมารยาทไทย เช่น ไม่พูดคำหยาบ ไม่ส่งเสียงดังในห้องเรียน เป็นกิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กมากที่สุด ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้ส่งเสริมให้เด็กได้ใช้ความคิดของตนเองในการกำหนดข้อตกลงร่วมกันและแสดงความสามารถของตนได้อย่างเหมาะสม ซึ่งการจัดกิจกรรมนี้จะเป็นการปูพื้นฐานการยอมรับในระเบียบและแบบแผนที่เป็นข้อกำหนดตกลงร่วมกัน เด็กเกิดการยอมรับในกรอบที่สังคมกำหนด ด้วยเกรงกลัวการถูกสังคมตำหนิ ตีแค้น ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ สมจินตนา ภักดีวงศ์ (2538, หน้า 27) ที่ได้กล่าวถึงความหมายของมารยาทไทยว่า หมายถึง กริยา วาจาที่คนไทยเห็นว่าเรียบร้อย ถูกลักษณะของคนไทยที่เป็นคนอ่อนโยนมีความสงบเสงี่ยมทั้งกาย วาจา เป็นการควบคุม กาย วาจา ให้อยู่ในกรอบที่สังคมต้องการและยอมรับ ดังนั้นผู้ที่ไม่มีมารยาทจึงถูกตำหนิจากสังคม

4.3.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันมากที่สุด ในกิจกรรมที่ครูสังเกตการณ์มารยาทดีของเด็ก ทั้งนี้เพราะครูเป็นบุคคลที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด ครูจึงมีบทบาทในการจัดกิจกรรมเพื่อสังเกตการณ์มารยาทที่ดีของเด็ก กิจกรรมในขั้นนี้จึงจำเป็นต้องมีการฝึกฝน อบรม บ่มนิสัย ซึ่งตรงกับที่ สุมณ อมรวิวัฒน์ (2535) กล่าวว่า ครูที่จัดกิจกรรมการเรียนการสอนและสร้างความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน มีส่วนสำคัญที่จะสร้างหลักการพื้นฐานทางใจอันจะเป็นแนวทางดำรงชีวิตให้แก่เด็ก เพราะการสั่งสอนอย่างเดียวไม่เพียงพอ เด็กต้องได้รับการอบรม บ่มนิสัยและฝึกฝนจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย

4.4 การปลูกฝังให้รักอาหารไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอแนวคิดกิจกรรมตามลำดับขั้นการพัฒนา ดังนี้

4.4.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่ากิจกรรมที่ควรปลูกฝังให้เด็กคือ การสนทนาเรื่องราวของอาหารไทยพร้อมแสดงภาพประกอบ ให้เด็กได้มีโอกาสได้ชิมรสชาติอาหารและขนม รวมทั้งบอกความรู้สึกของตนเองได้ ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้ตอบสนองต่อธรรมชาติการเรียนรู้ของเด็กโดยใช้ประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้แก่ ตา ดู หู ฟัง จมูกดมกลิ่น ปาก กิน มือสัมผัส เด็กจะได้รับประสบการณ์ตรงเกิดการเรียนรู้อย่างรวดเร็ว ขณะเดียวกันเด็กก็สนุกสนานกับการได้รับประทานอาหารและบอกความรู้สึกของตนได้ว่าชอบหรือไม่ชอบ เป็นการตอบสนองทั้งทางกาย อารมณ์ ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของ มาสโลว์ (Maslow, 1943 อ้างถึงใน ธร สุนทรายุทธ, ม.ป.ป.) ที่กล่าวว่า มนุษย์ทุกคนมีความต้องการในการแสวงหาสิ่งแปลก ๆ ใหม่ ๆ เพื่อตอบสนองความต้องการให้ตนเอง ซึ่งความต้องการตามหลักการของ มาสโลว์คือ ความต้องการทางสรีระ ซึ่งเป็นความต้องการพื้นฐานที่สำคัญที่สุด ด้านการดำรงชีวิต เช่น อาหาร น้ำ อากาศ เป็นต้นและสอดคล้องกับที่ แมค โดเนล (Mc Donald, 1965, p. 110 อ้างถึงใน สุนทรียา แสงสรณ์, 2529, หน้า 19) กล่าวว่า ค่านิยมเป็นความนิยมชมชอบของบุคคลต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด มีความเกี่ยวข้องกับทัศนคติและทำหน้าที่เป็นเกณฑ์ในใจที่บุคคลใช้ตัดสินว่าสิ่งใดเป็นสิ่งที่ปรารถนา

4.4.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า การจัดกิจกรรมให้เด็กทำอาหารไทยง่าย ๆ ที่ไม่ซับซ้อนเป็นกิจกรรมที่น่าจัดให้เด็กมากที่สุด เพราะในขั้นการตอบสนองนี้มีหลักการว่า การสอนจำเป็นต้องพยายามให้เด็กมีโอกาสตอบสนองต่อสิ่งที่เด็กสนใจและเกิดความรู้สึกพึงพอใจจะช่วยให้เด็กนั้นมีพัฒนาความพึงพอใจที่มีอยู่ให้มากขึ้น ดังนั้นเมื่อเด็กมีความต้องการและได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนต้องการ เด็กก็จะเกิดเจตคติที่ดีต่อสิ่งนั้น การให้เด็กได้ทดลองกระทำในสิ่งที่ตนเคยเห็นผู้ใหญ่ทำจึงเป็นการกระตุ้นให้เด็กสนใจ ใฝ่รู้และตอบสนองความสนใจ ใฝ่รู้นั้นด้วยการกระทำของตนเอง เด็กจะรู้สึกมีความสุข พึงพอใจ ซึ่งเป็นการพัฒนาอารมณ์ไปพร้อม ๆ กัน ซึ่งตรงกับหลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ ศรีธรรม ธนะภูมิ (2535) และ วราภรณ์ รักวิจัย (2535) ได้สรุปพัฒนาการด้านจิตใจของเด็กปฐมวัยไว้ว่า เด็กวัยนี้มีความอยากรู้อยากเห็นสิ่งต่าง ๆ ต้องการเรียนรู้สิ่งแปลกใหม่ เป็นวัยที่เอาแต่ใจตัวเอง หงุดหงิด เจ้าอารมณ์ ชอบปฏิเสธ มีความขัดแย้งระหว่างความต้องการของเด็กกับท่าทีการอบรมของผู้ใหญ่ การกระทำสิ่งต่าง ๆ เพื่อการเรียนรู้ของเด็กทำให้เกิดอารมณ์และพัฒนาได้

4.4.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่า กิจกรรมที่จัดควรให้เด็กบอกประโยชน์และจุดเด่นของอาหารไทยได้และเปรียบเทียบผลดีของการใช้อุปกรณ์ในการรับ

ประทานอาหารไทยกับของอาหารชาติอื่น เช่น การใช้ช้อนกับการใช้ตะเกียบ กิจกรรมในขั้นนี้ เป็นการปลูกฝังให้เด็กเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของอาหารไทยและภาคภูมิใจในสิ่งที่ เป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของชาติซึ่งมีชื่อเสียงโด่งดังไปทั่วโลก เป็นที่นิยมชมชอบของชาวต่างชาติ ดังนั้นการฝึกให้เด็กได้พูดบอกถึงประโยชน์และจุดเด่นของอาหารไทยจึงเป็นการทำให้เด็กเห็น คล้อยตาม ทั้งยังเกิดความรู้สึกภาคภูมิใจในอุปกรณ์ที่ใช้รับประทานอาหารที่สะดวก รวดเร็ว กว่าของ ชาติอื่นเป็นการสร้างแรงจูงใจให้มากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับ ซูคอมลินสกี (Zucomlinsky, n.d. อ้างถึงใน สงบ ประเสริฐพันธุ์, 2543, หน้า 68-69) ที่กล่าวว่า การที่จะทำให้เด็กรัก ภาคภูมิใจ และหวงแหนบ้านเกิดเมืองนอนของตนต้องให้การศึกษาที่ถูกต้อง เด็กได้เรียนรู้ ได้เข้าใจ ได้สัมผัส ได้เห็นคุณค่า

4.4.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรม สนับสนุนให้เด็กรับประทานอาหารไทย โดยการจัดกิจกรรมวันอาหารไทย วันอาหารสะอาดและ ให้เด็กบอกชื่ออาหารที่ตนชอบได้เป็นกิจกรรมที่ควรจัดมากที่สุด ทั้งนี้เพราะเด็กได้เห็นของจริง ได้รับประทานจริง สามารถบอกชื่ออาหารที่ตนชอบได้จากการรับประทาน จะทำให้เด็กเกิดความรู้สึกผูกพันกับอาหารที่ตนเลือกรับประทานตามความพอใจของตน ซึ่งตรงกับทฤษฎีพัฒนาการ ด้านค่านิยมเด็กปฐมวัยของ ราธส์ (Raths, 1966) กล่าวว่า ผู้ใหญ่สามารถจะช่วยให้เด็ก เกิดค่านิยมได้ด้วยการจัดสภาพการณ์ที่คล่องตัว ให้เด็กมีเสรีในเลือกประเพณี ปฏิบัติ ให้เด็กได้ เรียนรู้ด้วยตนเอง มิใช่ด้วยการบอกหรือออกคำสั่งเพียงอย่างเดียว

4.4.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การจัดกิจกรรมให้เด็กร่วมรับประทานอาหารไทยทุกสัปดาห์และรับประทานขนมไทยเป็นประจำ จนกระทั่งเด็กติดใจในรสชาติของอาหารและขนม พฤติกรรมการรับประทานนี้จะติดเป็นนิสัย ตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ สยามพร เค-ไพบูลย์ (2544, หน้า 70) ได้กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจาก การเรียนรู้มาตั้งแต่เยาว์วัยและเป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องซ้ำ ๆ ค่อยเป็นค่อยไป เด็กจะเริ่มพัฒนาจากการกระทำโดยสัญชาตญาณมาสู่การลองผิดลองถูกและสามารถค้นพบได้ในที่สุด

4.5 การปลูกฝังให้รักการแต่งกายไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอ แนวความคิดตามลำดับขั้นการพัฒนา ดังนี้

4.5.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมการเล่าเรื่อง การแต่งกายของคนไทยให้เด็กฟังโดยการยกตัวอย่างประกอบภาพหรือแสดงเครื่องแต่งกายไทย ของจริงเป็นกิจกรรมที่ควรจัด ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้ใช้เวลาสั้น ๆ ได้รับความสนใจ เด็กชอบฟัง ครูเล่าเรื่องโดยใช้สื่อประกอบที่เป็นของจริงและถ้าเด็กได้มีโอกาสจับต้อง เด็กจะมีความพอใจกับ

สิ่งนั้น ๆ เด็กจะซึมซับสิ่งที่เห็น เกิดการรับรู้ซึ่งเป็นพื้นฐานนำไปสู่การพัฒนาค่านิยมในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งตรงกับความเห็นของ วราภรณ์ รักวิจัย (2535, หน้า 115) ที่กล่าวว่า การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยขึ้นอยู่กับประสบการณ์ตรงที่เด็กได้รับจากสิ่งแวดล้อมโดยการกระทำ การสัมผัสรับรู้และการได้พบเห็นซึ่งสิ่งต่าง ๆ

4.5.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ควรจัดในขั้นนี้ คือ การจัดนิทรรศการโดยให้เด็กช่วยกันหาภาพการแต่งกายของคนไทยมาจัดแสดง เด็กจะได้ร่วมกันทำงานเป็นกลุ่ม เป็นการฝึกให้เด็กได้พัฒนาทางสังคม เด็กจะเรียนรู้การทำงานร่วมกัน รู้จักเสียสละ รู้จักรอคอย อดทนและรับผิดชอบทำงานให้แล้วเสร็จ ขณะเดียวกันกิจกรรมนี้ก็ได้ตอบสนองความสนใจ ความอยากรู้อยากเห็นของเด็ก เด็กจะเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยมที่พึงประสงค์ ทั้งในด้านของคุณธรรม จริยธรรม ขณะเดียวกันเด็กได้เห็นภาพสวย ๆ จากนางแบบ นายแบบ ที่ปรากฏบนภาพที่นำมาจัดนิทรรศการ เด็กจะรู้สึกชื่นชมกับความสวยงามนั้น ๆ เกิดค่านิยมอยากเลียนแบบ ซึ่งตรงกับคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ที่กล่าวไว้ข้อหนึ่งว่า ให้เด็กมีคุณธรรม จริยธรรมและมีจิตใจที่ดีงาม

4.5.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ควรจัดให้เด็กคือ ให้มีกิจกรรมการแต่งกายด้วยผ้าไทยสัปดาห์ละ 1 วัน ทั้งนี้เป็นเพราะการที่ครูต้องการฝึกให้เด็กเห็นคุณค่าของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ครูต้องสร้างให้เด็กมีใจรักในสิ่งนั้น ๆ ก่อน เช่น ถ้าเด็กได้แต่งกายด้วยผ้าไทยบ่อย ๆ เด็กจะรู้สึกถึงความสบายตัวเนื่องจากผ้าไทยเป็นผ้าที่ใส่แล้วสบาย ซึมซับเนื้อที่ไหลในขณะ que เด็กเล่นได้มาก ขณะเดียวกันผ้าไทยเป็นผ้าที่มีสีสัน ลวดลาย สวยงาม เป็นที่พอใจของเด็กเมื่อเด็กได้สวมใส่บ่อย ๆ เด็กจะเกิดความรู้สึกชอบเสื้อผ้านั้น ๆ ซึ่งเป็นการปลูกฝังให้เด็กซึมซับความรู้สึกโดยไม่ต้องบังคับ เกิดเป็นความรักและเห็นคุณค่าในเครื่องแต่งกายที่ตัดเย็บจากผ้าของไทย เกิดคุณลักษณะที่พึงประสงค์ของหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 ที่ต้องการให้เด็กมีสุขภาพจิตดีและมีความสุข ซึ่งสอดคล้องกับ สาริธ บัวศรี (2524, หน้า 5 อ้างถึงใน ลุนทริยา แสงสรณ์, 2529, หน้า 19) ที่กล่าวไว้ว่า การเกิดค่านิยมนั้นต้องเริ่มที่ความต้องการก่อน แล้วขั้นต่อไปก็ทำให้เกิดความชอบหรือความสนใจติดตามมา ซึ่งจะกระตุ้นให้มีความนิยมชมชอบหรือเข้าใจในคุณค่า จึงกลายเป็นค่านิยมขึ้นมา

4.5.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมที่ควรจัดในขั้นนี้คือ การให้เด็กเปรียบเทียบการแต่งกายที่สุภาพกับการแต่งกายที่ไม่สุภาพ กิจกรรมนี้จะทำให้เด็กเกิดการสังเกต เปรียบเทียบกันระหว่างสิ่งดีกับสิ่งที่ไม่ดี เด็กจะแยกแยะได้ว่าสิ่งดีกับสิ่งไม่ดีแตกต่างกันอย่างไร จากการได้เห็นตัวอย่าง เกิดเจตคติที่ต้องการเอาอย่างสิ่งดี ซึ่งเป็นไปตามที่ เซียร์, แมคโคลี่ และเลวิน (Sears, Maccoby & Lewin, 1957, p. 364) กล่าวว่า เด็กเล็ก ๆ เรียนรู้ว่

อะไรดี อะไรชั่วจากบุคคลใกล้ชิดโดยผ่านกระบวนการเทียบเคียง แล้วเด็กจึงเลียนแบบและยอมรับสิ่งนั้นมาเป็นหลักปฏิบัติของตนโดยอัตโนมัติ

4.5.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นว่ากิจกรรมในขั้นนี้ คือ การฝึกให้เด็กแต่งกายสุภาพและแต่งโดยความต้องการของตนเอง ทั้งนี้เป็นผลเนื่องมาจากเด็กเห็นคุณค่าของการแต่งกายสุภาพ นำมาจัดระบบความคิดและความต้องการของตนเองแล้วเลือกตัดสินใจ นำมาปฏิบัติจนเกิดเป็นลักษณะนิสัย ดังนั้นกิจกรรมนี้จึงเป็นกิจกรรมที่จะช่วยพัฒนาค่านิยมในขั้นนี้ได้เป็นอย่างดีเกิดเป็นค่านิยมอย่างแท้จริงคือ เด็กได้มีโอกาสเลือกแล้วเกิดความภาคภูมิใจ มั่นใจและนำไปปฏิบัติสม่ำเสมอ ซึ่งสอดคล้องกับความเห็นของดิรวี (ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา, 2533, หน้า 8-14) ที่ให้แนวคิดที่ว่า ค่านิยมเกิดจากความปรารถนาของบุคคลที่จะปรารถนาให้เข้ากับความเป็นและความต้องการ โดยคำนึงถึงคุณค่าที่ตอบสนองได้อย่างเหมาะสมกับประโยชน์ใช้สอยตามสถานการณ์

4.6 การปลูกฝังให้รักดนตรีไทย ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นกิจกรรมตามลำดับขั้นการพัฒนา ดังนี้

4.6.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ในขั้นนี้กิจกรรมควรให้เด็กฟังเพลงไทย เพลงกล่อมเด็กจากเทปหรือการบรรเลงสด ทั้งนี้เพราะพัฒนาการเด็กวัยนี้การฟังยังเป็นทักษะที่สำคัญ เนื่องจากความสามารถในการใช้ภาษาของเด็กเพิ่งเริ่มต้น พัฒนาการทางอารมณ์มีมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ต่อเนื่องกันไปจนตลอดชีวิตและการเปลี่ยนแปลงนี้จะก้าวหน้าไปเรื่อย ๆ เป็นขั้น ๆ จากระยะหนึ่งไปสู่อีกระยะหนึ่ง เพื่อที่จะไปสู่วุฒิภาวะ ดังนั้นกิจกรรมการฟังเพลงไทย เพลงกล่อมเด็ก นอกจากจะสอดคล้องกับพัฒนาการของเด็กแล้ว การฟังเพลงที่มีทำนองและเนื้อร้องเป็นภาษาไทยยังช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกในอารมณ์ เพราะเพลงไทยเป็นเพลงที่มีจังหวะและทำนองช้า ๆ เด็กจะพัฒนาอารมณ์ให้เยือกเย็นไปตามจังหวะเพลง ปลูกฝังให้เป็นเด็กอารมณ์ดี เด็กจะมีความสุขและนอนหลับได้อย่างเป็นสุข ดังนั้นการฟังเพลงไทยบ่อย ๆ คุณค่าของเพลงก็จะถูกบันทึกเข้าสู่สมองและจิตใจเด็ก เด็กจะเกิดความรักในเพลงไทยซึ่งเป็นสมบัติของชาติต่อไปจนเติบโต ซึ่ง ทิศนา ขัมมณี (2543) เสนอแนวคิดในการปลูกฝังพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยมไว้ว่า สามารถทำได้โดยจัดสิ่งเร้าให้เด็กได้รับรู้และเกิดความสนใจในสิ่งที่ต้องการปลูกฝัง

4.6.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมในขั้นนี้ควรให้เด็กทดลองเล่นเครื่องดนตรีไทยชนิดง่าย เช่น กรับ ฉิ่ง ขลุ่ย ทั้งนี้เพราะกิจกรรมนี้เปิดโอกาสให้เด็กได้เล่น กระทำ ด้วยตนเอง ได้ตอบสนองความต้องการของตนเอง เกิดความรู้ผูกพันในเครื่องดนตรีที่ตนเล่นและพัฒนาไปสู่เครื่องดนตรีที่ยากขึ้นต่อไป ขณะเดียวกันเด็กได้

พัฒนาค่านิยมให้มีความรักในเครื่องดนตรีไทยเกิดความชอบและมีจิตใจที่อยากจะเล่นต่อ ๆ ไป ซึ่งตรงกับความคิดเห็นของ มิลเลอร์ (Miller, 1965 อ้างถึงใน สุนทรียา แสงสรณ์, 2529, หน้า 13) ที่กล่าวว่า ค่านิยมเป็นทัศนคติที่ฝังลึกลงในชีวิตของบุคคลและมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของบุคคล จากง่ายและธรรมดาที่สุดจนถึงพฤติกรรมที่ยากและซับซ้อน

4.6.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การฝึกให้เด็ก เคลื่อนไหวตามจังหวะของดนตรีไทย เป็นกิจกรรมที่เหมาะสมมาก ทั้งนี้เพราะตามธรรมชาติของเด็กวัยนี้ชอบเคลื่อนไหว เด็กจะอยู่นิ่ง ๆ ไม่ได้นาน ดังนั้นกิจกรรมที่ครูจะจัดได้ดีคือ กิจกรรมที่ตอบสนองพฤติกรรมของเด็กให้มีแบบแผนโดยใช้ดนตรีไทยประกอบการเคลื่อนไหว เด็กจะสนุกสนานไปตามจังหวะเพลง ขณะเดียวกันหูของเด็กก็จะได้ยินเสียงและจังหวะของเพลงไปพร้อม ๆ กัน เกิดความซาบซึ้งและแสดงออกอย่างมีคุณค่า ซึ่งตรงกับความเห็นของ ชม ภาควงูมิ (2526, หน้า 49 อ้างถึงใน สุนทรียา แสงสรณ์, 2529, หน้า 20) ที่กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากการเรียนรู้และการปฏิบัติ ผู้เรียนรู้นั้นได้เห็นตัวอย่างเกิดความเข้าใจและปฏิบัติตาม

4.6.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมที่ควรฝึกให้เด็กคือ ให้เด็กเล่าความรู้สึกของตนเองที่ได้ยินเสียงดนตรีไทย ซึ่งในกิจกรรมนี้เด็กได้แสดงศักยภาพทางความคิดของตนเองเล่าให้ผู้ฟัง ฟัง ให้ผู้อื่นได้รับรู้ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อเสียงดนตรีไทย ครูจะทราบถึงความรู้สึกนึกคิดของเด็กจากการฟังเด็กเล่าและนำมาส่งเสริมให้เด็กมีพัฒนายิ่งขึ้นเป็นรายบุคคล การจัดกิจกรรมให้เด็กระดับนี้จึงเป็นสิ่งสำคัญที่สุดที่จะทำให้เด็กมีพัฒนาการที่ควรจะเป็น ซึ่งตรงกับที่ ราศี ทองสวัสดิ์ (2534, หน้า 1-6) ได้กล่าวว่า ครูควรจัดให้เด็กปฏิบัติกิจกรรมที่เด็กจะได้รับประสบการณ์ตรงโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยการจัดกิจกรรมเป็นรายบุคคล

4.6.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า การให้เด็กฟังดนตรีไทยทุกวันจะเป็นการปลูกฝังให้เด็กรักดนตรีไทยและพัฒนาเป็นลักษณะนิสัยที่สามารถนำมาปฏิบัติให้เกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตเกิดเป็นค่านิยมที่ติดตัวไป ซึ่งสอดคล้องกับที่ สุนทรี โคมิน และสนธิ สมักรการ (2522, หน้า 35) กล่าวว่า ค่านิยมเกิดจากผลผลิตของวัฒนธรรม สังคม สถาบัน รวมถึงแรงผลักดันส่วนบุคคลที่ต่างก็มีอิทธิพลในการขึ้นแตงค่านิยมขึ้นมาทั้งสิ้น

4.7 การปลูกฝังให้รักภูมิปัญญาท้องถิ่น ผลการวิจัยปรากฏว่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นตามลำดับขั้นการพัฒนา ดังนี้

4.7.1 ขั้นการรับรู้ ผู้เชี่ยวชาญมีความเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมในขั้นนี้ควรเป็นกิจกรรมให้เด็กดูภาพและช่วยกันเล่าเรื่องความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่นของตนเอง

ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้เป็นกิจกรรมที่เด็กจะได้เล่ากล่าวถึงสิ่งที่เด็กเห็นในชีวิตประจำวันของตน ซึ่งมีอยู่ในสภาพแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งจะทำให้ได้ง่าย เด็กได้รับรู้จากสิ่งที่เด็กได้เห็นทุกวัน ซึ่งเป็นจุดเริ่มแรกของการปลูกฝังค่านิยมความภาคภูมิใจในผลงานของท้องถิ่น บ้านเกิดเมืองนอน ซึ่งตรงกับที่ พรรณี ชูทัย (2528, หน้า 289) ได้กล่าวถึงค่านิยมไว้ว่า คือ ความนิยมชมชอบต่อสิ่งต่าง ๆ เนื่องจากเรามีความคิดรวบยอดว่าสิ่งนั้นดี สิ่งนั้นเป็นของดีของเรา

4.7.2 ขั้นการตอบสนอง ผู้เชี่ยวชาญมีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า กิจกรรมในขั้นนี้ควรให้เด็กได้ทดลอง ปฏิบัติหรือพาเด็กไปทัศนศึกษาภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน กิจกรรมนี้ส่งเสริมให้เด็กได้สนุกสนานกับการทดลองทำผลิตผลในท้องถิ่น เช่น ถ้าอยู่ใกล้ทะเลก็ให้เด็กเก็บเปลือกหอยมาร้อยเป็นพวงหรือพาไปดูชาวประมงจับปลา ถักแห เป็นต้น เด็กจะได้รับประสบการณ์ตรง พึงพอใจกับผลงานในท้องถิ่นของตนได้ตอบสนองความต้องการอยากรู้ อยากเห็นของตน เกิดเป็นการเรียนรู้และค่านิยมทางสุนทรียภาพโดยที่ครูไม่จำเป็นต้องบอกลักษณะของค่านิยมให้เด็กฟังเพราะเด็กยังไม่เข้าใจ แต่ควรให้เด็กได้ลงมือกระทำด้วยตนเองสม่ำเสมอ เด็กก็จะเกิดการพัฒนาค่านิยมได้เอง ซึ่งตรงกับที่สำนักงานวัฒนธรรมแห่งชาติได้เสนอแนวทางการปลูกฝังค่านิยมไว้ว่า กระบวนการปลูกฝังค่านิยมที่ได้ผลดีที่สุด คือ การถ่ายทอดทางสังคม กล่าวคือ บุคคลจะซึมซับรับเอาค่านิยม ทัศนคติตลอดจนความเชื่อและรูปแบบต่าง ๆ ของผลผลิตในสังคมมาเป็นของตน

4.7.3 ขั้นการเห็นคุณค่า ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นให้ให้กิจกรรมจัดนิทรรศการเกี่ยวกับสิ่งของและผลิตผล ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็กเห็นและเกิดความภาคภูมิใจในภูมิปัญญาท้องถิ่น เด็กได้เห็น ได้สัมผัส จับต้อง ได้รู้และเห็นคุณค่าของผลิตผลที่บรรพบุรุษของตนได้สะสมมาเป็นระยะเวลายาวนาน ดังนั้นกิจกรรมจึงเป็นกิจกรรมง่าย ๆ สนุกสนาน เช่น จัดนิทรรศการประกอบการเล่น สถานการณ์จำลอง เด็กเมื่อได้เห็น ได้ร่วมกิจกรรมเกิดความรู้ เป็นรูปธรรมเด็กก็จะจดจำและยึดถือปฏิบัติสืบต่อไป ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ จารุวรรณ ธรรมวดี (2531, หน้า 63-64) ที่มีความเห็นว่า วิธีการถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่นให้เด็ก ควรใช้กิจกรรมง่าย ๆ สนุกสนานและดึงดูดใจ

4.7.4 ขั้นการจัดระบบ ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นว่ากิจกรรมที่ควรจัดได้แก่เปรียบเทียบผลผลิตของภูมิปัญญาท้องถิ่นกับผลผลิตที่ผลิตโดยโรงงานอุตสาหกรรม เด็กสามารถแนะนำให้ผู้ปกครองซื้อสินค้าที่ผลิตจากภูมิปัญญาท้องถิ่นและสนับสนุนให้เด็กมีแนวคิดเกี่ยวกับการสร้างผลผลิตในท้องถิ่นของตน ในการจัดกิจกรรมในขั้นนี้กิจกรรมที่ครูจัดให้เด็กจำเป็นต้องจำแนกผลผลิตของภูมิปัญญาท้องถิ่นและของที่ไม่ใช่ให้เด็กสังเกตเห็นอย่างชัดเจน แล้วเด็กจะเป็นผู้ตัดสินใจเลือกจากความคิดของเด็กเอง ถึงผลดี ผลเสีย โดยครูชี้แนะให้เด็กเห็นประเด็น

นั้น ๆ โดยตรง ซึ่งเป็นไปตามที่ หน่วยศึกษานิเทศน์ กรมสามัญศึกษา (2532, หน้า v อ้างถึงใน นวลจันทร์ สุวรรณฉวี, 2545, หน้า 52) ได้กล่าวว่า วิธีการที่จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจ เกี่ยวกับ ความคิด ความรู้สึกของตนเองที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ โดยไม่มีอิทธิพลทางความคิดของผู้อื่นเข้ามา บีบบังคับ การที่จะกระทำได้นี้ดังกล่าวต้องมีข้อให้นักเรียนเปรียบเทียบหลาย ๆ ทาง ถ้าเป็นตัวเลือก ก็ต้องมีหลายตัวเลือกและนักเรียนจะต้องทำโดยอิสระความคิดของตนเอง

4.7.5 ขั้นการพัฒนาเป็นลักษณะนิสัย ผู้เชี่ยวชาญเสนอความคิดเห็นว่า ให้จัด กิจกรรมที่ส่งเสริมให้เด็กใช้สินค้าที่ผลิตในท้องถิ่น ทั้งนี้เป็นเพราะกิจกรรมนี้ก่อให้เกิดประโยชน์ โดยตรงต่อเด็ก นั่นคือเด็กได้ใช้ของดี ราคาถูก มีความภาคภูมิใจที่ได้ช่วยท้องถิ่นให้มีรายได้ เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีทั้งส่วนตนและส่วนรวม ซึ่งเป็นไปตามความเห็นของ ทิศนา ขัมมณี (2543) ที่กล่าวว่า การที่จะปลูกฝังและพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมและค่านิยม ให้แก่บุคคลเพื่อให้เป็น ลักษณะนิสัยของบุคคลนั้นสามารถทำได้โดยช่วยให้บุคคลนั้นเห็นคุณค่าของสิ่งนั้น โดยให้เขาเห็น ประโยชน์ ได้รับประโยชน์หรือความพึงพอใจในค่านิยมนั้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอการนำไปใช้

1. ควรมีการนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปสร้างเป็นสาระการเรียนรู้และกิจกรรม บรรจุไว้ในหลักสูตรสำหรับเด็กปฐมวัยเพื่อปลูกฝังให้เด็กปฐมวัยเกิดค่านิยมความรักชาติ
2. นำผลการวิจัยไปจัดทำเป็นคู่มือการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาค่านิยมความรักชาติ สำหรับเด็กปฐมวัยต่อไป

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย

1. ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการจัดกิจกรรมความรักชาติในองค์ประกอบอื่น หรือ การวิจัยโดยใช้วิธีการวิจัยในลักษณะอื่น ๆ
2. ควรมีการวิจัยในเรื่องของการปลูกฝังค่านิยมความรักชาติสำหรับเด็กในวัยที่สูงกว่าเด็กปฐมวัย เช่น วัยประถมศึกษา มัธยมศึกษาหรืออุดมศึกษา